

„Keeletegu 2020“ konkursi kandidaadid

(esitamise järjekorras)

1. Keeleharjutuste keskkonna Kõneravi.ee tasuta kasutusvõimaluse tagamine eriolukorra ajal

Tegijad: Töörühma juht Andres Mellik; töörühma liikmed Jürgen Järvik, Lea Kübar, Darja Parts

Kõneravi.ee on koostöös logopeedidega loodud interaktiivsete harjutuste keskkond kõne arendamiseks. Toetamaks kõne arengut ja hea eesti keele jätkuvat kasutamist distantsõppe ajal, tegime 2020. aasta kevadel keskkonna kõigile tasuta kättesaadavaks ning selle raames liitusid meiega ligi 300 asutust. Keskkonnast leitav harjutusvara täieneb pidevalt ning toetab nii kõneravi kui ka keeleõpet.

Koostöös Eesti Kogelejate Ühingu loodi 2020. aastal eraldi moodul kogelejatele, keda on Eestis ligi 10 000. Moodulist leiab kuus interaktiivset harjutust, mis on mõeldud sujuva kõne harjutamiseks. Tegu on esimeste digitaalsete kõneharjutustega Eestis, mis on suunatud kogelejatele. Aastani 2023 on kõikidele soovijatele ligipääs harjutustele tasuta.

Esitaja: Birgit Krieger

2. Integratsiooni Sihtasutuse Narva eesti keele maja eesti keele õppe projekt räpiooper „Karma“

Tegijad: Töörühma juht: Krismar Rosin; töörühma liikmed: Pille Maffucci, Julia Viirsalu. Lavastuse meeskond: lavastaja Neeme Kuningas, Narva koreograafid Ulyana Lint ja Valeria Vetoshkina, dramaturg Mihkel Seeder, heliloojad Pavel Botšarov ja Karl Kivastik.

Arvatavasti esimene räpiooper maailmas, aga kindlasti esimene eestikeelne. Eluline, reaalne, kohati naljakas ja naiivne, samas põletavalt valusa sisuga. Oluline on, et suurele hulgale venekeelse taustaga idavirikutele anti võimalus suurel laval, Eesti tipptegijate käe all rääkida ja laulda eesti keeles. Enesekindlus, mis sealt kaasa saadi, on auhinda väärt. Narva eesti keele maja inimesed näitasid, et eesti keele kasutamise võimalused on piiratud.

Eesmärk oli anda Ida-Viru eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanutest õppijatele võimalus harjutada eesti keelt muusika ja teatri loomise keskkonnas, suurendada enesekindlust eestikeelses suhtluses ning toetada eestikeelse suhtlusvõrgustiku loomist.

„Karma“ on Narva eesti keele maja algatatud ainulaadne keeleõppeprojekt. Idee autori ees seisnud keeruline ülesanne ühildada räpp, ooper ja lisaks ka eesti keele õpe sai edukalt täidetud. Tekstide õppimine, omavaheline suhtlus ja laval esinemine andsid õppijatele võimaluse eesti keeles regulaarselt suhelda ja tunda ennast rääkides palju kindlamalt. Etenduses olid lõimitud keeled ja rahvused, muusika-, teatri- ja tantsustiilid, noored ja vanad, professionaalid ja amatöörid.

Räpiooper jutustas liigutava loo Narva üksikemast Karmast, kes kahe lapse pilvitu tuleviku nimel ületab kõik eelarvamused ja takistused ning saavutab edu nii töö- kui ka eraelus. See väljendas narvalastele Narva võitlusi ja võimalusi, lootusi ja loovust, usku homsesse.

Karma videod:

<https://www.youtube.com/watch?v=6bUSgpRKLu4>

<https://fb.watch/2yKp0wDRHy/>

<https://fb.watch/2yKnfHPyos/>

<https://fb.watch/2yKohQKllq/>

Esitajad: Anna Farafonova; Natalja Mjalitsina

3. Sõnaus 2020

Tegijad: Töörühma juht: Vabamu meeskond, projektijuht Ede Schank; töörühma liikmed: Vabariigi Presidendi kantselei, digikultuuri teema-aasta meeskond

Sõnaus tegi seda jälle! Pika ootamise järel oli taas võimalik pakkuda välja uusi sõnu. Sel korral digiteemadel, mis arvestades digikultuuriaastat 2020 ja üha enam digiks muutuvat ühiskonda on vägagi sobiv. Hulk uusi sõnu on juba leidnud tee kasutusse ja lootust sisendab ka Vabamu mõte teha sõnakorje iga-aastaseks. Digiteemade puhul on see ainumõeldav, sest keel peab uutele ilmingutele meie igapäevategevustes kiiresti reageerima.

Esitaja: Kert Kask

4. Raamatu „Eesti laulupsalter“ koostamine

Tegija: Töörühma juht Eerik Jõks. Toimetaja ja korrektor Tiina Karin

Eestikeelne kirikulaul on olnud laenuline. Saksa keeleruumist pärit värsiõpetus on pannud aluse eestikeelsele kunstluulele ning saksakeelepärase luuleteksti ja meloodiate sidumise viisi on vorminud meie laulutava. See ei ole andnud piisavalt head keeletundlikku tulemust.

Muusikateadlane ja -pedagoog Eerik Jõks leidis eesti keelele kohase lahenduse ning koostas pika uurimistöõ tulemusena „Eesti laulupsaltri“. Tegemist on esimese eestikeelse (kiriku)laulu kogumikuga, mis püüab läbiva printsiibina loobuda indogermaani keelemuusika põhimõtetest ja otsida süsteemselt meie emakeele prosoodiast lähtuvat keelemuusikat. Tulemuseks ei ole saksa ega ladina kirikulaul eestikeelsete sõnadega, vaid eesti kirikulaul. „Eesti laulupsalter“ sisaldab ka mahukat eestikeelsete antifoonide repertuaari, mis katab suure osa kirikukalendri vajadustest.

„Eesti laulupsaltri“ koostamine ja publitseerimine on eesti keele seisukohast unikaalne ja erakordne, andes eesti keelele psalmilaulu keelena uue tähenduse.

http://psalmus.eu/kirikulaulu%20kool/Mitmesugused%20kirikulauluga%20seotud%20v%20c3%a4ljaanded%20ja%20artiklid/Eesti%20Laulupsalter_elektroniline%20versioon_16092020.pdf

Esitajad: Jaan Ross; Urmas Viilma; Andres Pöder; Toomas Siitan

5. Keelemeel draamaõpetuse kaudu

Tegija: Maia Punak

Draamaõpetaja Maia Punaku näidendikogumik „Mängult ja päriselt“ toetab teismeliste keelemeele kujunemist. See on suurepärase täiendus ka teise kultuuri ja keele esindajate integreerimisel meie keeles ja keskkonnas. Mängulusti pakub see neilegi, kelle keeleoskus ja eneseväljendusjulgus on kasinad (vt <https://www.youtube.com/watch?v=82qSg33PGEI>).

Ivika Hein kirjutab: „Sageli esineb fantastilisi elemente: nõiad, haldjad, majavaimud või rääkivad mänguasjad, mõtetelugemismasin või võlubinokkel, mis annavad lugudele vürtsi ja noorematele näitlejatele-vaatajatele põnevust.“

Kogumiku kaasahaaravad olukorrad ja tegelased, sh veidi pahupidise muinasjutumaailma sissetoomine köidavad lugejat, harivad ta keeletaju, rikastavad keelekasutust. Pean näidendikogumikku ilmeka keelekasutuse ergutajaks ja oluliseks teejuhiks meie rikka muinasjutumaailma keelde. Näidenditegelasena mängulises võtmes keelt kasutades kujunetakse keeleloomelisemaks ja sõnaosavamaks keelekasutajaks.

Esitaja: Kai Võlli

6. Kristel Lempu logopeedilised muinasjutud

Tegija: Kristel Lempu

Kristel Lempu „Kuidas hunt tõmbas ukse lahti: kääks! ehk Logopeedilisi muinasjutte“ ühendab loo kuulamise ja kõnet arendavad harjutused ehk lapse poolt vaadatuna mängitakse kuulatav lugu koos läbi. Tekstid pole mahalugemiseks: nii ei näe juhendaja laste reaktsiooni ega saa neid selle järgi mängu kaasa kutsuda. Vastavalt laste vanusele, hetke meeleolule, ilmale, kellaajale saab loo muuta just sellele päevale omaseks. Lugude toel saab toetada lapse kõne ja kognitsiooni arengut, avardada ja kujundada tema arusaamist ümbritseva kohta.

Kogumik sobib kasutamiseks nii lasteaiaõpetajatele ja lapsevanematele kui ka logopeedidele. Tekstide läbimängimist võib teha ka veel esimestes klassides, ka siis on need kõnearendusliku eesmärgiga, kuigi ülesandeks pole üldjuhul enam artikulatsiooniparaadi tugevdamine ja häälde korrigeerimine.

Esitaja: Kai Võlli

7. Eesti teaduskeel keelterikkas teadusmaailmas

Tegija: Peep Nemvalts

Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudi vanemteaduri Peep Nemvaltsi koostatud kogumik „Keelterikkas teadusmaailmas“ kutsub kaasa mõtlema, kuidas suunduda tõelise keelerikkuse ja täppiskeelte poole. Rahvusvaheline teadussuhtlus saab olla mitmekeelne vastavalt keelteoskusele, ent iga rahvas vajab oma kultuuri ja hariduse ning kogu ühiskonna arenguks emakeelset teadust. Õpetajate Lehe 2020. aasta 11. detsembri numbris valutab Peep Nemvalts südant haridussõnastiku töörühma ja haridusterminite komisjoni soovitude eiramise pärast, eriti nende soovitudeni jõudmist rahastanud HTMis. Loodetavasti ajendavad kogumik ja lehelugu, nagu ka teaduskeele konverentside traditsiooni jätkumine muutuvat maailma kirjeldama täpselt ja mõtestatud eesti keeles, tähtsustades sealjuures koostöist terminikorrastust.

Esitaja: Kai Võlli

8. Integratsiooni Sihtasutuse Keelesõbra programm

Tegija: Töörühma juht Irene Käosaar; töörühma liikmed: Ave Landrat, Pille Maffucci ja Krismar Rosin

20.03.2020 sai alguse INSA Keelesõbra programmi I etapp, mis kestis 19. maini, ühendades 885 inimest eesti keele õppimise ja harjutamise eesmärgil.

410 vabatahtlikku mentorit, kes vastasid sotsiaalmeedias levitatud üleskutsule, aitasid 475 eesti keele õppijal kõnekeelt harjutada, vesteldes nendega mõned korrad nädalas e-kanalite

kaudu eesti keeles. INSA töötajad viisid keelesõbrad kokku ühiste huvide alusel. Mentoreid osales lisaks Eestile 18 riigist, keeleõppijad olid valdavalt Eestist.

Programm aitas keeleõppijatel keeleoskust parandada ning lisis julgust eesti keeles suhelda.

Mentoreid nõustati ning toetati lühikoolituste ja õppematerjalidega. Kogemuste vahetamiseks loodi keelementorite Facebooki grupp.

Keelesõprade suhtluse toetuseks loodi virtuaalsete lühivestluste formaat Keelerulett, kus vestlusgruppides praktiseeriti regulaarselt eesti keelt koos eesti keelt emakeelena kõnelejatega.

Programm jätkub aastal 2021.

Lisainfo ja I etapi kokkuvõte: <https://integratsioon.ee/keelesobra-programm>

Esitaja: Hedvig Evert

9. Hea tava eesti keele õpetamisel

Tegijad: Töörühma juht: Irene Käosaar; töörühma liikmed Leelo Kingissepp ja Mare Kitsnik

Riik on võtnud enda kanda eesti keele õppe rahastamise ja on oluline lahti mõtestada, mis on kvaliteetne keeleõppe. Selleks algatas Integratsiooni Sihtasutus 2020. aastal täiskasvanute keeleõppe hea tava koostamise. Koostöös eesti keele õpetajate, keelefirmade, ametnike ja valdkonna ekspertidega valmis hea tava, milles on 14 olulist punkti, millest juhinduvad õpetamisel nii eesti keele maja õpetajad kui ka sihtasutuse partnerid.

Täiskasvanud õppija puhul peab arvestama motivatsiooni, ajaraami ja huvisid, et keeleõpe oleks seotud igapäevaelu ja õppija vajadustega. Õppija on õpetajale eelkõige partner ning kujundab oma õpioskusi ise, lähtudes oma õpikogemusest ja taustast.

Hea tava kiideti heaks ka riigikeele nõukojas ja seda kasutavad eri ministeeriumide haldusala õpetajad kui eeskujuna ja tuge, et täiskasvanute keeleõpe oleks tänapäevane, innustaks õppijaid ning toetaks nende õpiharjumusi ja eesti keele kasutamist.

Hea tavaga saab tutvuda Integratsiooni Sihtasutuse kodulehel.

Esitaja: Hedvig Evert

10. Uutmoodi õpetajakoolitus – värske vaade täiskasvanute eesti keele õppes

Tegijad: Irene Käosaar ja Birute Klaas-Lang

2017. aastal uuringufirma Centar korraldatud täiskasvanute eesti keele õppe uuring ja Riigikontrolli 2019. aasta täiskasvanute eesti keele õppe audit tõid välja õpetajate vähesuse ja lünkliku ettevalmistuse.

Et tagada eesti keele majades õppe kõrge kvaliteet ja tuua valdkonda uued õpetajad, algatas Integratsiooni Sihtasutus uute õpetajate valiku ning seejärel koos Tartu Ülikooliga nende koolitamise programmi. Õpetajate valikul võeti eeskujuna programmi „Noored kooli“.

2020. aastaks on programmi kaudu leitud ja koolitatud 20 uut täiskasvanute eesti keele õpetajat, kellest 8 töötab eesti keele majas Narvas ja 7 Tallinnas. Lisaks nüüdisaegsele keeleõppele korraldavad nad mitmesuguseid tegevusi. Õpetajate koolituse aluspõhimõtteks on nüüdisaegne keeleõpe ja õppijate motiveerimine, lähtudes nende isiklikust motivatsioonist ja kogemusest. Õpetajate taust on erinev: nad on nii filoloogilise, turunduse, turismi, kunstiajaloo kui ka teiste valdkondade taustaga kõrgharitud spetsialistid.

Esitaja: Hedvig Evert

11. „Seto eripäraste sõnade sõnaraamatu“ väljaandmine

Tegijad: Töörühma juht Eva Saar; töörühma liikmed Paul Hagu, Inge Käsi, Maeve Leivo, Hanna Pook ja Karl Pajusalu. Toimetanud Eva Saar ja Jüri Viikberg.

Eesti keele ja maailmapildi mõistmisel on otsustava tähendusega murde- ja sugulaskeelte uurimine ning sellealased publikatsioonid. Uurimuste abil on võimalik asjasse süüvida tänuväärselt ja teadmisi rikastavalt perspektiivilt. Pikaajalise töö viljana valminud Seto eripäraste sõnade sõnaraamat on selles vallas rõõmutegev raamat!

Raamatu koostamine kestis seitse aastat. Sõnaraamat koosneb enam kui 3000 sõnast, mis on kirja pandud Setomaalt või selle naabrusest, samuti Lõuna-Eesti keelesaartelt.

Sõnaraamat on oluline materjal, mis aitab säilitada seto keele rikkust ja kultuuri ning keele kasutajatel ka uusi teadmisi ammutada. Märksõnad on valitud esindama setode iseloomulikke sõnavara. Sõnaraamat on mujalt Eestist pärit inimestele põnevaks abimeheks, sest selles esitatakse setopärase vormi või sisuga sõnu, samuti palju vene laene. Nii on võimalik lähemalt tutvuda ka Kagu-Eesti õigeuskliku ja rahvaluulemaailmaga.

Raamat on juba esimeste kuudega seto kogukonna poolt hästi vastu võetud. Sellest annab tunnistust kasvõi Seto Instituudi kaudu müüdnud raamatute hulk.

Ajalehe Setomaa novembrinumbris on ilmunud Õie Sarve sulest raamatule väga positiivne arvustus: https://www.setomaa.ee/kogukond/docs/file/ajalehed/Setomaa_11_2020.pdf.

„Seto eripäraste sõnade sõnaraamat“ on valminud kolme asutuse – Eesti Keele Instituudi, Tartu Ülikooli ja Seto Instituudi – koostöös ning kuulub Eesti Keele Instituudi väikeste murdesõnastike sarja.

Esitajad: Ahto Raudoja; Madis Arukask; Mari-Liis Kalvik

12. Tervikkäsitlus „Eesti murrete grammatika“

Tegija: Jüri Viikberg. Toimetaja Mari-Liis Kalvik

„Eesti murrete grammatika“ on esimene eesti murrete tervikkäsitlus. Raamat täidab senise lünga eesti dialektoloogias, sobitades varasemad üksikosad kokku üheks tervikuks. See on tarvilik teos nii akadeemiliseks teadustööks kui ka põnevaid teadasaamisi pakkuv käsiraamat keelehuvilisele. Raamatust saab ülevaate, missugune murdekeel on iseloomulik Eesti eri paikkondadele ning kuidas muutuvad eri murdeis käänd- ja pöörsõnad. Murdenähtusi aitavad piltlikustada mitmesugused levikukaardid. Raamat annab ettekujutuse, milline on eesti kirjakeele murdeline tagapõhi, ja seeläbi saame paremini mõista ka praegu keeles leiduvaid tendentse. Tervikkäsitlus kuulub „Eesti keele varamu“ sarja.

Esitaja: Tiina Laansalu

13. Akadeemiline väljaanne „Eesti kõnekäänud: Phrasia Estonica I–II: Monumenta Estoniae antiquae VII“

Tegijad: Asta Õim; töörühma liikmed: keeleteoimetaja Jüri Viikberg ja küljendaja Kerli Randmäe.

Tohutu pühendumise ja süsteemse teadustöö tulemusena ilmus Asta Õimu põhiautorlusel 2020. aastal kaheköiteline suurväljaanne „Eesti kõnekäänud I–II” (Tartu: EKM Teaduskirjastus, 2020)

2300 leheküljele mahutatud monumentaalteos võtab kokku kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna aastatepikkuse fraseoloogiaalase uurimistöo. Uudse ja unikaalse süsteemiga väljaanne pakub lugejale kujundlikku keeleinventari, mille abil saab keelekasutaja vaadata, millal ja kus on väljendit kasutatud, mida väljend tähendas ja samas ka oma valitud stiilis isiklike seisukohti vormistada. Allikmaterjal (kokku 154 550 teksti) pärineb trükiallikatest ja käsikirjalistest arhiivifondidest ning hõlmab nelja sajandi jooksul kasutatud väljendeid: vanim osa on pärit 17. ja 18. sajandist, uuem 20. sajandist.

Väljaande materjal, üle 20 000 väljendi on korraldatud mõisteseoste järgi ja sisuline korrastatus arvestab seda, et kõneleja või kirjutaja ei lähtu mitte sõna foneetilisest või kirjalikust vormist, vaid mõistest, ideest, analoogiast ning selles esitatakse koondatult kõike seda, mis inimese keelelises teadvuses kuulub ühte, sh vormilt erinev materjal.

Väljaandes on ka A. Õimu põhjalik teaduslik sissejuhatus, milles käsitletakse fraseoloogia mõistet ning selle kujunemise ja uurimise ajalugu, eesti materjali eripärasid, suhestumist muukeelse fraseoloogiaga. Eriilmeline materjal lubab teha üldistusi nii keeles toimunud muutuste kohta, aga ka võimalike muutuste kohta eestlaste mentaalses maailmapildis. Peale teadlaste on väljaanne leidnud laiemat kasutust, nt olulise lisamaterjalina üldharidus- ja kõrgkoolide õppeprogrammidele.

Esitaja: Piret Voolaid

14. A2 tasemele lugemistekstid eesti keele õppijale

Tegijad: Linda Palts ja Monika Urb

Magistritööna valminud kogumik sisaldab 32 blogistiilis lugu, mis on sisult autentsed – need jutustavad autorite endiga juhtunud või tutvusingkonnast kuulnud lugusid. Kahekesi tehes oli hea võimalus õppida teineteiselt ja oli olemas igapäevane tugi.

Lood on kirja pandud võimalikult autentsena (sisaldavad kõnekeelsed sõnu, täismineviku ja ennemineviku vorme, *gi-/ki*-liidet). Lood sisaldavad midagi ootamatut ja üllatavat. Näiteks ühes loos avastatakse, et söögiks mõeldud kala haiseb, ja teises loos murtakse naabermajja sisse.

71 täiskasvanud õppijat (25 eri emakeelega) Tartu Ülikoolist ja Tartu Rahvaülikoolist lugesid tekste ja andsid väärtuslikku tagasisidet. Linda Palts joonistas iga loo juurde pildid, mis toetavad teksti mõistmist.

Keele kiireks omandamiseks on vaja saada mahukat keelelist sisendit ka väljaspool keeletunde ja iseseisev lugemine on selleks üks võimalus.

Esitaja: Kai Võlli

15. Üleilmne eesti keele nädal „KeeleEST 2020“

Tegijad: Eesti Instituudi töörühm: Heidy Eskor-Kiviloo, Liina Sala, Maria-Lee Liivak, Katrin Maiste

Teine üleilmne eesti keele nädal toimus 21.09–27.09.2020 ning keskendus keeleõppele maitsete, toidukultuuri ja (Eesti) köögi kaudu.

Nädala kestel toimusid Eestis ja enam kui 20 välisriigis nii silmast silma kui ka virtuaalsed õppetegevused. Kaasatud olid eesti keelt võõrkeelena õpetavad ülikoolid, eesti kogukonnad, koolid, lasteaiad ja seltsid. Toimusid ühiskokkamised ja toiduteemalised keeletunnid. Eesti Instituut avas veebilehel keelest.ee maailmakaardi, kuhu iga õppija sai märkida, mis riigis ta eesti keelt õpib. Nädala jooksul märkis end maailmakaardile kokku 889 osalejat 68 riigist. Kõige aktiivsemad keeleõppijad olid Eestis, Soomes, Lätis, Ungaris ja USAs.

Keelenädala eel valmis lühivideo, millega innustasime eesti keelt õppima igapäevastes ettevõtmistes.

Keelenädala sündmused: virtuaalne keelekohvik, virtuaalne keele-kokakool, eestikeelsed kohvikuvestlused vabatahtlike juhendamisel Tallinnas ja Tartus; keele-orienteerumismäng Tallinna vanalinnas ning luule, maitsete ja muusika sümbioos „Keelegurmee“.

Keelenädala korraldamisse olid kaasatud hulk partnereid: HTM, INSA, Välisministeerium, Multilingua, restoran Gloria, saatkonnad, kultuuriinstituudid jpt.

Esitaja: Carolin Kadaja

16. Raadio Relaxi programmi sõnaline osa

Tegijad: Töörühm: Kristiina Bernhardt (sisutoimetaja ja raadiohäääl), Vitalii Chyzhov (vastutav toimetaja), Rein Palosaar (raadiohäääl)

Raadio Relax on rahulik ja lummas raadiojaam, mis on tegutsenud alates 2019. aasta novembrist ja pakub rahulikku kuulamist: mahedat muusikat ja sisukat sõnalist osa. Raadiojaama eetris kõlab vaheldumisi kolm rubriiki: „Lugemine“, „Kino“ ja „Persoon“. Lugemise rubriigis loetakse katkendeid ilukirjandusest – esindatud on nii eesti kui ka väliskirjandus, nii uuemad teosed kui ka klassika, nii kergemad žanrid kui ka toekamad tekstid. Nüüdisaja eesti kirjanike (A. Kivirähk, T. Önnepalu, K. Aareleid jpt) kõrval on esindatud Lydia Koidula, A. H. Tammsaare, E. Vilde, L. Promet jpt. Meesautorite tekste loeb meeshäääl (Rein Palosaar), naisautorite omi naishäääl (Kristiina Bernhardt). Iga katkendi lõpus kõlab autori nimi ja teose pealkiri ning väliskirjanduse puhul peame oluliseks nimetada tõlkijat. Jälgime hoolega, et nais- ja meesautorid oleks tasakaalus ning ühtviisi kõlaks nii uuema kui ka vanema aja sõnameistreid. Oleme kuulajailt saanud tagasisidet, et kuulnud katkendite põhjal on nii mõnigi raamat (taas) lugemiseks välja otsitud.

Kinorubriigis tutvustatakse vanemaid ja uuemaid filme, persoonirubriigis kõlavad nii Eesti kui ka muu maailma tarkade ja kuulsate mõtteterad. Tekste loetakse rahulikult, selge diktsiooniga.

Uuringufirma Kantar Emor jaanuaris avaldatud uuringust, mis kajastab raadiokuulamist viimase poole aasta jooksul, selgub, et meie kuulajate seas on eesti ja muu emakeelega kuulajaid samas vahekorras nagu ühiskonnas üldiselt, seega võib öelda, et oleme kogukondadeülene raadiojaam.

Esitaja: Kristiina Bernhardt

17. Ajakirja Horisont keeleteaduse erinumber

Tegijad: Töörühma juht Ilona Tragem; töörühma liikmed Liina Lindström, Geda Paulsen, Ulvar Käärt

2020. aasta novembris Tartu Ülikooli teadlaste ja ajakirja Horisont koostöös ilmunud keele erinumber (loodusajakiri.ee/ilmus-horisont-sisukas-keele-erinumber) vaatab keelt avara

pilguga – keele ja geneetika seostest kuni eriolukorraaegse keelekasutuseni. Ajakirjas on esitatud uuendatud Uurali keelepuu, arutletakse eesti keele erilisuse ja muutumise, keelte suremise ja elustamise ning selle üle, mis on või ei ole emakeel. Tutvustatakse ka lapse ühe või mitme keele õppimise tagamaid. Nimeuurijad annavad ajakirjas Eesti kohanimedelegi sügavama tähenduse. Tulemuseks on Eesti keeleteadlaste tegevust mitmekülgset kajastav ning esimene keeleteadusse nii põhjalikult süüviv Horisondi number, millel on eeldusi saada traditsiooni alusepanijaks.

Horisondil on ligikaudu 20 000 lugejat ja ajakiri käib kõigis Eesti üldhariduskoolides – keeleteaduse populariseerimiseks on raske paremat foorumit leida. Erinumbri sisu aitab nii keeleõpetajatel kui ka õpilastel näha keelt tavapärasest kooliõppest erinevast vaatenurgast. Erinumber on pälvinud laiemat huvi ka meedias, seda on tutvustanud näiteks mitmed raadiosaated. Numbrit täiendavad lood keeleteadlaste blogis blog.keel.ut.ee/horisont.

Esitajad: Ulvar Käärt; Geda Paulsen

18. Emakeelepäev Eesti Rahvusraamatukogus

Tegijad: Töörühma juht Katre Riisalu; töörühma liikmed Karl Martin Sinijärv, Krõõt Liivak, Nansi Leppik-Volt, Signe Suursöödi, Kea Susi, Paula Pöder

Emakeelepäeva tähistamise mõte hakkas rahvusraamatukogus idanema 2000. aastal: lepiti kokku, et igal aastal korraldatakse 14. märtsi paiku kõnekoosolek, mis pakub võimalusi aruteludeks aktuaalseil ja intrigeerivail keeleteemadel. Idee autor on kirjanduskriitik Maire Liivamets, kes vedas üritust 16 aastat. Rahvusraamatukogu emakeelepäev on toimunud 17 korda, praegu käib 18. kõnekoosoleku ettevalmistamine. Neil üritusil on esinenud teadlased, kirjanikud, ajakirjanikud, poliitikud, ametnikud, üliõpilased ja õpilased, kes on keeleteemadel juba varem avalikkuses sõna võtnud ning kelle arvamused pakub huvi laiemale kuulajaskonnale. Mõned näited senistest teemadest: „Miks õpitakse eesti keelt?“, „Kas keelt saab taltsutada?“, „Keel on autori kodu“ /Mats Traat/, „Kauni emakeele kaitseks – meie igapäevasest kõnepruugist“, „Keele pidev uuenemine on meie kõigi asi...“ /T. H. Ilves/, „Kas emakeelele lüüakse hingekella?“, „Kas rahvuslik intelligents eemaldub eesti keelest?“, „Kas tõesti häbeneme riigikeelt?“, „Keel ja identiteet“. Emakeelega seotu on inimestele aasta-aastalt aina olulisem: kui algusaastail oli üritustel osalejaid 50–70, siis viimaseil aastail juba ligi 250. Rahvusraamatukogu emakeelepäev annab laiale keelehuviliste ringile jätkuvasti iga-aastase võimaluse keeleteemadel mõtteid vahetada.

Esitaja: Mihkel Volt

19. Võrukeelsed linnaekskursioonid „Mu liin, mu kiil“ Võrus

Tegija: Ulvi Mustmaa

Ulvi Mustmaa algatusel ja koordineerimisel toimusid 2020. aasta suvel igapäevased võrukeelsed linnaekskursioonid Võru linnas. 13. juunist kuni 30. augustini iga päev kell 11 alustati linna keskväljakult võrukeelse eriteemalise jalutuskäikudega, millel giidiks erinev vabatahtlik. Ekskursioonijuhte oli kuulsamaid ja vähem kuulsamaid, kuid kõik 38 olid põnevad ja värvikad isiksused väga erinevatelt elualadelt. Iga retk oli ainulaadne „siin ja praegu“-sündmus, kus iga jutustaja avas Võru linna ja Võrumaad oma mätta otsast vaadatuna. Oli vaid üks asi, mis kõiki ülesastujaid ühendas – võru keel. Kuid nagu teada, võru keel on igas külas natuke isemoodi, nii et need kõneldud lood olid lisaks erinevale sisule ka keeleliselt pisut erinevad. Linnaekskursioonidest võttis osa ca 850 kuulajat. Ulvi on neid võrukeelseid

linnaekskursioone oma blogis tutvustanud nii, koos paljude fotodega:
<http://ulllugu.blogspot.com/2020/06/mu-liin-mu-kiil.html>.

Esitaja: Rainer Kuuba

20. Eesti Keele Instituudi portaal Keeleõppija Sõnaveeb

Tegijad: Töörühma juht Jelena Kallas; töörühma liikmed Kristina Koppel, Maria Tuulik, Mai Tiits, Ülle Viks, Indrek Hein, Katrin Tsepelina, Tiiu Üksik, Raili Pool, Valentina Tubin, Kristina Matt ja tarkvarafirma TripleDev OÜ

Keeleõppija Sõnaveeb (sonaveeb.ee/lite) on Eesti Keele Instituudi eesti keele kui teisi keele õppijale (eeskätt A2 ja B1 keeleoskustase) mõeldud uus portaal, kust saab vaadata 5000 eesti keele kõige olulisema sõna tähendusi, naabersõnu, sünonüüme, samuti ka seda, kuidas sõnu käänata, pöörata ja hääldada. Sõnastikus on palju pilte, mis lihtsustavad seletustest arusaamist. Portaali alamlehel „Õpime eesti keelt“ saab abi nt avalduse ja CV kirjutamisel; alamleht „Õpetaja tööriistad“ aitab eesti keele kui teise keele õpetajatel ja õppevara koostajatel kontrollida oma harjutusvara tasemekohasust. Keeleõppija Sõnaveeb on varustatud venekeelsete vastetega ning päringuid saab teha ka vene keeles.

Esitaja: Margit Langemets

21. Vanasõnaklipid Vikerraadio saates „Huvitaja“

Tegijad: Piret Voolaid ja Risto Järv

Alates 2018. aasta algusest on regulaarselt kolmapäevases Vikerraadio saates „Huvitaja“ olnud kuulatav rubriik „Vanasõnad on kuldsed sõnad“, milles Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristid Piret Voolaid ja Risto Järv selgitavad ühe vanasõna taustu ja tagamaid.

Sellised ühe ütluse pikemad mõtestused avavad vanasõna keelelise külje, on avalikkusele harivad, samas panustavad oluliselt rahva sõnalise väljenduslikkuse ja kujundlikkuse arendamisele, toetavad tänapäevase eesti keele loominguulist potentsiaali ja rikastavad sõnavara. Ühe vanasõna lühiülevaated esitavad ütluse päritolu, tähenduse ja tähendusmuutuste loo, avavad meie kõnekeeles kasutusel olevate rahvatarkuste taustainfo ja uue teadmise, julgustavad eesti keeles juurdunud kõnekujundeid kasutama igapäevakõnes. Sellistena on neil oluline roll ka keeleõppe rikastamisel ehk hariduses.

Seisuga detsember 2020 eetris olnud 90 MP3-heliklippi (Järvel 35 ja Voolaiul 55), mis on kõik eraldi taskuhäälingutena järelkuulatavad Vikerraadio veebilehel
<https://vikerraadio.err.ee/arhiiv/huvitaja/vanasõnad>

Esitaja: Mare Kõiva

22. ð- ja ö-hääliku piiritähise avamine Saaremaal

Tegija: Taavi Pae

2020. aasta novembris avati Saaremaal Reina küla lähistel ð- ja ö-hääliku piiritähis. Taavi Pae eestvedamisel saarlaste murdekeele auks püstitatud keeletähis on nii teavitushend, kohtumispaik kui ka maamärk. Häälikute ð ja ö vahendusel viitab tähis Saaremaa ajaloolise, keele- ja suhtluskontaktidele, aga ka eri paikkondadest pärit saare keele kõnelejate suuliste keelevariantidele. Kuigi idee algatajate esmane eesmärk oli tähistada saare keele kõnelejaile omaseid hääldusjooni, pole piiritähis siiski vaid kohalike hääldusnähtuste tähistaja, vaid sel on

laiem tähendusväli. õ-tähist võib vaadelda kogu eesti keeleala keelelisele ja kultuurilisele rikkusele viitava märgina, mis väärtustab ja aitab meelest pidada selle paljunaolisust, keeli ja kõnelejaid. Praeguseks on tähisest kujunenud tiheda külastatavusega peatuspaik, mh keel lugude jagamise ja vahetamise koht. Sel moel ühendab tähis eri keelte kõnelejaid nii saarel kui ka mandril ning ehk kaugemalgi (nt turistide näol). Tähisele paigaldatud keelenäidete kaudu saab igaüks killukese kohalikku keelt kaasagi.

Esitaja: Kristiina Praakli

23. Veebileht Helüait.ee võrukeelsete lugude-luuletuste kuulamiseks

Tegija: MTÜ Luumisõ Kõrd juhatuse liikmed Triinu Laan ja Liivi Tamm

Üks osa võrokestest oli juba aastaid kurtnud, et tahaks võrukeelseid raamatuid lugeda, kuid aega ei jätku. Teine osa tunnistas, et võru keeles lugemine on raske ja hea meelega hoopis kuulaks võrukeelseid raamatuid. Sellest kasvas MTÜ Luumisõ Kõrd liikmetel mõte, et tuleb teha veebileht, kus võrukeelseid teoseid on võimalik kuulata. 2020. aastal koondati helüait.ee lehele 51 eri pikkusega ühikut võrukeelset kuulamismaterjali, kokku 54 tundi: nii originaal- kui ka tõlketekste, nii luulet kui ka proosat, nii lastele kui ka suurtele. Audioraamatute sisselugejateks olid hea võru keele oskusega kutselised ja harrastusnäitlejad, kooliõpetajad, autorid ise jt. Mõned lastele mõeldud raamatud on sisse lugenud ka võru keelt oskavad lapsed. 2020. aasta jooksul kuulati helüait.ee võrukeelseid lugusid kas otse veebilehelt või läbi taskuhäälingu vähemalt 6000 korda. 2021. aastal ja edaspidi on plaan võrukeelset kuulamisvara helüait.ee lehel pidevalt täiendada.

Esitaja: Rainer Kuuba

24. Multifilmid võru keeles

Tegijad: Töörühm: Regiina Eelmaa; telekanalid KidzoneTV ja Kidzone+; Jüri Pihel, OÜ Funk & Pihel

Kidzone TV ja Kidzone+ olid esimesed telekanalid, mis maailma ajaloos esimest korda hakkasid näitama multfilme ka Eesti ühes piirkondlikus põliskeeles ehk võru keeles. Digiteleviiooni võimalusi kasutades saavad lapsed või nende vanemad jooksvalt valida multifilmide keeleks lisaks eestikeelsele ja venekeelsele helile ka võrukeelse heli. 2020. aastal jõuti võrukeelseks helindada sarjade „Pörsas Peppa“ ja „Thomas ja sõbrad“ ühe hooaja multikad ehk kokku 52 eri episoodi. Multifilmid tõlkis võru keelde Mariko Faster (Võru Instituudist), võrukeelset teksti lugesid Hilje Murel ja Tarmo Tagamets, võru keeles laulis Sirli Hellamaa. Multifilmide võru keeles helindamist toetasid Rahvakultuuri Keskus ja Võru Instituut. Multikate helindamine võru keelde jätkub ka 2021. aastal ning plaanide kohaselt saavad lapsed varsti vaadata ja kuulata võru keeles uusi multfilme.

Esitaja: Rainer Kuuba

25. Artist nublu ja tema laulutekstid

Tegija: nublu ehk Markkus Pulk

nublu tekstid on julged, intiimsed ja geniaalselt kokku sulatatud. Ta lüürikal on jõud jääda kummitama pikaks ajaks. Ta on tõeline kaasaegne poeet ja sõnasepp, kes parandab maailma läbi muusika.

Tekstid on lihtsad ja õhulised ning meenutavad rohkem luulet kui tüüpilist poplauluteksti. Nublu on oskus rääkida igapäevamuredest ja -rõõmudest nii, et igas vanuses kuulaja tunneb ära iseenda, mis omakorda võib mõjuda teraapilisena. Nublu kirjutab ausalt ja otsekoheselt, seejuures kasutamata räppmuusikale kombeks saanud roppusi või muud võigast keelekasutust. Ta oskab suurepäraselt põimida metafoore, kõlakujundeid ning põnevat sõnakasutust, mis toob tekstidesse kihilisuse. Artistil on oskus kirjeldada olukordi läbi kõnekeele, jäädes sealjuures vanakoolilikult viisakaks. Tema riimivormid ja -skeemid varieeruvad klassikalistest keerukamateni. Ta oskab eesti keele ilusti kõlama panna täiesti uuel moel.

nublu on üks vähestest inimestest, kes on suutnud eesti keelega piire murda. Lugu „Universum“ (2020) koos Soome artisti Mikael Gabrielliga on ainukene eestikeelne lugu, mis on saavutanud Soome edetabelites kulla staatuse. Eesti-vene loo „Für Oksana“ (2019) on nublu leidnud kuulajaid ka vene keelt kõnelevatest riikidest. Internetis on levinud sajad videod, kus tema loomingut laulab mõni välismaalane isegi nii kaugelt kui Ladina-Ameerika või Aafrika.

Vt videoid: <https://www.youtube.com/watch?v=jEPKMGVukeA> ja <https://www.youtube.com/watch?v=fgJqak4BuzQ>

Esitajad: Tõnu Pedaru ja Kaarel Sein

26. Eduard Ahrensi konverentsi „Kooli poole“ korraldamine Kuusalu vanas pastoraadihoones 10. augustil 2020

Tegija: Sulev Valdmaa

Traditsiooniliseks muutunud konverentsi – 2020. aastal toimunu oli arvult seitsmes – korraldamise hing on Laurentsiuse Seltsi esimees Sulev Valdmaa.

VII Eduard Ahrensi konverents kandis üldpealkirja „Kooli poole“. Konverentsil kõlasid harivad ning haridusteemalised ettekanded, nt „Tähelepanekuid kirjaviisi muutustest vanadel hauatähistel“, „Loendamisest vanas kirjakeeles ja murretes“, „Ärkamisaegsest õppekirjandusest“, „Eesti keele õpetamisest eesti koolis saja aasta jooksul“, „Kooli pidamisest Ahrensi ajal ja kaasajal“ jne.

Konverentsi ilmestas akordionist Maimu Jõgeda lühike kontsert. Kuulajaskond oli arvukas. Lisaks konverentsile sisustas Eduard Ahrensi päeva kultuuriprogramm: kontsert „Aberdene 1662“ Kuusalu kirikus. Laule Šoti- ja Inglismaalt esitasid Maria Valdmaa (sopran) ja Mikko Perkola (*viola da gamba*, Soome).

Esitaja: Tõnu Tender

27. Ametnike, tõlkijate ja keeleteimetajate eriolukorraaegne koostöö veebilehe kriis.ee tekstide sõnastamisel

Tegijad: Töörühm: Marten Kaevats ja Katrin Hallik

2020. aasta kevadel avas Riigikantselei veebisaidi kriis.ee, et anda avalikkusele teavet koroonaviiruse ja eriolukorra kohta. Vabatahtlikena kutsus Marten Kaevats appi kogenud keeleteimetajaid ning vene ja inglise keele tõlkijaid. Seati sisse hästi toimiv koostöö ning keeleteimetajate ja Riigikantselei vahel asus ühendust pidama Katrin Hallik.

Eesmärk oli anda usaldusväärne teave edasi kiiresti, sõbralikus toonis ja lihtsas sõnastuses. Selgekeelsuse põhimõtete järgi asetati esikohale lugeja huvid. Keeleteimetajad ja tõlkijad

tajusid rõõmuga, et Riigikantselei usaldab neid kui asjatundjaid ja ootab põhjalikkust. Samuti hakkasid ametnikud toimetatud tekstide eeskujul ka ise veebilehele teavet lisama selge keele põhimõtteid järgides.

Veebisaidil kriis.ee algatatud koostöö näitas, et riik väärtustab selget eestikeelset suhtlust, muukeelsete elanike arusaadavat teavitamist ning ühiseid jõupingutusi ametnike ja keelespetsialistide vahel.

Pärast eriolukorra lõppu vabatahtlike töö vaibus, sest kriis.ee tekstide keeleteoimetus lõpetati.

Esitaja: Eesti Keeletoimetajate Liit

28. Emakeele Seltsi noortesektsiooni keeleõhtud

Tegijad: Töörühma juht: Andra Kütt; töörühma liikmed Reili Argus, Anna Verschik, Ave Mattheus, Annika Hussar ja Peep Nemvalts

Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudi doktorandi ja nooremteaduri Andra Küti juhtimisel valmis teaduse populariseerimise projekt, mille käigus avaldati Facebooki grupis „Emakeele Seltsi noortesektsiooni keeleõhtu“ viiel järjestikusel nädalal üks keeleloeng.

Põnevatel keele ja kirjanduse temadel räägivad Tallinna ülikooli teadlased eesti keele professor Reili Argus, üldkeeleteaduse professor Anna Verschik, eesti kirjanduse dotsent Ave Mattheus, eesti keele lektor Annika Hussar ning vanemteadur Peep Nemvalts. Videoloengute sari on ka praegu järelevaadatav ning seda saab kasutada ka õppematerjalina. Tegu on eesti keele õppimist ja uurimist väärtustava materjaliga, mis aitab populariseerida humanitaarteadusi ka laiemalt. Grupile pääseb ligi iga huviline.

Keeleõhtute eesmärk on tutvustada eesti keelega seotud uurimistemasid ja -valdkondi, äratada noortes huvi keeleteaduslike probleemide vastu, edendada nii keeleerialade üliõpilaste kui ka kõigi keelehuviliste suhtlemist.

Kui Emakeele Seltsi keelepäevad on enam kui pool sajandit olnud tähtsal kohal, on noortesektsiooni keeleõhtud samuti muutumas traditsiooniks. Videoloengutena toimusid keeleõhtud 2020. aastal esimest korda. Nii sai keeleõhtute traditsioon jätkuda ka koroonaviirusest tingitud keerulisematel aegadel.

Video: <https://www.tlu.ee/ht/meediavarav/blogid/emakeele-seltsi-noortesektsiooni-keeleohtu-ave-mattheusiga>

Esitajad: Katri Pung; Miina Norvik

29. Valve-Liivi Kingisepa „Otto Wilhelm Masingu „Marahwa Näddala-Lehhe“ sõnastik“

Tegijad: Töörühma juht Valve-Liivi Kingisepp; töörühma liikmed Külli Habicht ja Külli Prillop

Mitmekülgse ning lingvistiliselt ja teaduslooliselt olulise panuse eest väärib 2020. aasta keeleteo auhinda TÜ emeriitdotsent Valve-Liivi Kingisepp. Väljapaistev vana kirjakeele uurija avaldas 2020. aastal mahuka väljaande „Otto Wilhelm Masingu „Marahwa Näddala-Lehhe“ sõnastik“ (Tartu Ülikooli kirjastus, Tartu 2020. 626 lk). See suurteos võtab kokku autori aastakümneid kestnud töö O. W. Masingu sõnavara uurimisel. Tegu on eestikeelse ajakirjanduse algusperioodi keeekasutust avava väljaandega, mis tutvustab 200 aasta tagust

eesti keelt kogu selle rikkuses. Täismahus ei ole Masingu „Marahwa Näddala-Lehhe“ sõnavara varem keelehuvilisteni jõudnud. Sõnastikus on u 8500 kirjakeelepärastatud märksõna, sõnaartiklid sisaldavad vajaduse korral tähendussetusi ja kasutust ilmestavaid tekstinäiteid. Raamat on tänapäeva keelehuvilisele vajalikuks sillaks ajaloolise keelematerjali juurde ning aitab muuhulgas noortel lugejatel vanu tekste mõista.

Raamat „Otto Wilhelm Masingu „Marahwa Näddala-Lehhe“ sõnastik“ sisaldab lisaks põhjalikule sõnastikule V.-L. Kingisepa saatesõna ning ülevaadet O. W. Masingu elust ja tegevusest, samuti sõnastiku koostamise põhimõtete tutvustust. Peale selle on raamatus K. Prillopi tutvustus O. W. Masingu kirjaviisist, K. Prillopi ja K. Habichti koostatud valik „Marahwa Näddala-Lehhes“ ilmunud tekstidest ning bibliograafiline loend V.-L. Kingisepa uurimustest O. W. Masingu kohta.

Valve-Liivi Kingisepa panus eesti keele uurimisse on olnud hämmastavalt suur ja ilmunud raamat on eesti sõnavara ning kultuuriloo seisukohalt väga oluline töö.

Esitaja: Ellen Niit

30. Välisstudengite keelemoodul Mainoris

Tegija: Marleen Kedars

Välisüliõpilaste seas tehtud küsitlusest selgus, et lõimumist pidurdatavateks teguriteks olid eesti keele oskuse puudumine ja sobiva töökoha leidmine ning nendevaheline seos ehk puuduv keeleoskus ei võimaldanud kandideerida huvipakkuvatele töökohtadele.

Takistuste ületamiseks otsustas EEK Mainor esimese kõrgkoolina muuta ingliskeelses õppes eesti keele õppe kohustuslikuks nii rakenduskõrgharidusõppes (mahus 12 EAP-d) kui ka magistriõppes mahus (6 EAP-d) eesmärgiga, et õppur omandaks lihtsa vestluskeele. Osaleda saavad ka need üliõpilased, kellel ei ole keeleõpe kohustuslik. Keeleõpe on korraldatud läbimõeldult ja süsteemselt, et pakkuda õppuritele maksimaalset väärtust: 1 EAP = 13 akadeemilist tundi, keskmiselt 15-liikmelised õppegrupid, alates II semestrist kuni lõpetamiseni, suhtlusoskuse arendamine ja praktiseerimine, keskendumine eluliste situatsioonidele, pühendunud ning vastavat haridust omav õpetaja. Kasutajakogemust ja õppetulemusi on võimalik näha <https://youtu.be/L7FrY-h7yIU>.

Esitaja: Liisa Kruustük

31. Üleskutse Kõnõlõ mukka võro kiilt!

Tegija: Triinu Laan

2020. aasta võru keele nädala üleskutse „Kõnõlõ mukka võro kiilt!“ ideekontseptsioon kasvas välja Võru maakonna IV Vunki Mano loometalgutel. Triinu Laane eestvõtmisel kogunes töögrupp, kelle fookuses oli küsimus „Kuidas lastele ja noortele võru keelt edasi anda nii, et keel ei hääbuks ja õpetamine toimuks loomulikult viisil?“. Välja kuulutati võru keele agentide kampaania. Võro keelt oli kuulda kodus, tööl, koolis, huviringis, avalikus ruumis jne. Agendiks võis saada igaüks, kes oskab ja julgeb võro keelt rääkida. Agent sai rinnamärgi ja võis soetada ametirõiva: pusa või T-särgi kirjaga ja agendi numbriga „VÕRO KEELE AGENT 001“. Pusa seljal on kiri „MA MÕISTA VÕRO KIILT. MIÄ OM SU SUPÕRPAVVÕR [ILMKISTUMALDA VÄGI]?“. Et võru keel on rahvakeel, tõestas fakt, et agente registreerus kokku ligi 300 üle Eesti. Algajatele rääkijatele toimus „Võrokõsõ välläkutsõ“: „kõnõlõ vai postita üts nali vai lugu võro keelen“, tii üts võrokeeline silt nt ussõ, purgi vms pääle“ ja

„tii uma poodinimekiri võro keelen“. Võrukeelseid lugusid jutustati lasteaedades ja koolides. Vana-Võromaa Kultuurikojas avati võru keele ajaloo ekspositsioon. Võru Kandles toimus võro keele nädali iloõdak, tutvustati uut raamatut „Võrukeelseid vanasõnu“, tunnustati paremaid võru keelsete luuletuste lugejaid jne. Võru keelt võis kuulda mitmes populaarses tele- ja raadiosaates. Uuendused ja koosmõtlemine andis hoopis uue energia oma keele hoidmisele, väärtustamisele ja säilimisele. Tegu on kindlasti väärt märkamist.

Esitaja: Kristi Vals

32. Monograafia „Eesti keele ajalugu“

Tegijad: Töörühma juht Külli Prillop; töörühma liikmed Karl Pajusalu, Eva Saar, Sven-Erik Soosaar, Tiit-Rein Viitso

Monograafia „Eesti keele ajalugu“ on terviklik ja nüüdisaegne eesti keele kujunemisloo käsitus, mis sobib nii kõrgkooliõpikuks kui ka käsiraamatuks. Sellisest ülevaateosest on seni puudust tundnud nii keeleuurijad, õppejõud, üliõpilased kui ka keelehuvilised. Senised ülevaated Arnold Kaselt ja Huno Rätsepalt pärinevad 1970.–1980. aastatest ning käsitlevad vaid mõningaid osi keelesüsteemist. „Eesti keele ajalugu“ täidab selle suure lünga. Raamatu eesmärk on anda ülevaade eesti keele sõnavara ja grammatika kujunemisest, alustades mitme tuhande aasta tagusest ajast. Siit saab teada, millised on eesti keele juured ja kuidas keeleajalugu uuritakse; kuidas on aegade jooksul muutunud eesti keele häälikud; kuidas kujunesid välted; kuidas on kujunenud muutevormistik ning tekkinud keerukad tüvevaheldused; kust on tulnud eesti keele sõnad. Monograafia on seitsmes raamat eesti keele tervikkäsitluste sarjast „Eesti keele varamu“, mida annab välja Tartu Ülikooli kirjastus.

Esitaja: Emakeele Seltsi juhatus

33. Rahvusvaheline „VIII Mikael Agricola päeva konverents“ Tartu Ülikooli Narva kolledžis 03.–04.04 ja 13.–14.08.2020.

Tegija: Szilárd Tibor Tóth

Agricola päeva konverents, mille fookuses on soome-ugri keeled ja kultuurid, on korraldatud 2013. aastast alates Narva kolledži entusiastliku õppejõu Szilárd Tóthi initsiatiivil, nii et sellest on kujunenud üks meie keelekalendri püsiüritusi. Tänavune konverents, pühendatud prof Mati Hindile (1937–2019), oli eriline. Koroonaviiruse tõttu toimus see kahes jaos, aprillis ja augustis, 30 ettekannet peeti kahel moel – mõnevõrra kohapeal Narvas, kuid hoopis enamal määral veebikeskkonnas, sest välismaalased Eestisse ei pääsenud. Eriolukorra tõttu võttis korraldustöö märksa rohkem aega, tööd ja energiat, kuid kõik laabus ja konverents õnnestus igati.

Esitaja: Emakeele Seltsi juhatus

34. Jaan Kaplinski „Eesti, estoranto ja teised keeled“ (2020)

Tegija: Jaan Kaplinski

Raamat koosneb Jaan Kaplinski keeleteemalistest esseedest, mis on kirjutatud aastatel 1962–2020. Autorit huvitab, kuidas keel mõjutab mõtlemist ning kuidas inimesed eri keeltes oma mõtteid ja tähelepanekuid sõnastavad. See huvi on ajendanud teda küsima, kas eesti keeles võiks kujuneda mingi omapärane filosoofia, mida üheski teises keeles sõnastada pole võimalik.

Esitaja: Sirli Zupping

35. Lavastus „Doktor Esperanto“

Tegijad: Piret Simson ja Liina Vahtrik

Lavastuse valmimist on inspireerinud 20. sajandi algul elanud õed Dresenid, Helmi (1892–1941) ja Hilda (1896–1981) – rahvusvaheliselt tunnustatud eesti esperantistid, Eesti Esperanto Seltsi loojad ja viljakad eesti luule tõlkijad esperanto keelde. Kuigi lavastus hakkab hargnema esperanto kui tehiskeele võimalikkusest, on kogu lugu läbiv liin siiski keel üldiselt, eriti eesti keel. Seejuures on kogu loosse osavalt tikitud eesti keel, selle onomatopöa, grammatika, semantika ja kujundlikkus ning keeleõppimise nõksud. Vaatajad pannakse mõtlema eesti keele väljendusvõimalustele ja kohanemisvõimele tänapäeval.

Esietendus 15. jaanuaril Teatri- ja Muusikamuuseumi Assauwe tornisaalis.

Esitaja: Sirli Zupping